

Represija nad braniteljicama/braniteljima ljudskih prava

Maj 2018. – Avgust 2018.

Dosije br. 12

Žene u crnom su aktivistička grupa i mreža feminističko-antimilitarističke orijentacije, koju čine žene različite generacijske i etničke pripadnosti, obrazovnog nivoa, socijalnog statusa, životnih stilova i seksualnih izbora. Žene u crnom su osnovane 9. oktobra 1991. u Beogradu.

Od početka rada Žena u crnom (1991.) suočavaju se sa raznim vidovima represije, kako do strane državnih tako i ne-državnih aktera.

Usled eskalacije represije nad aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom početkom 2014. godine, Žene u crnom su počele sa sastavljanjem Dosijea koji se na analitičan i sistematičan način bave napadima na aktivistkinje/aktiviste. Dosije br. 12 se bavi dešavanjima u periodu od maja 2018. do avgusta 2018.

U prvom delu ovog dosijea bavićemo se aktuelnim napadima, kao i razvojem situacije povodom prethodnih napada u navedenom periodu. U drugom delu ćemo se osvrnuti na aktuelni politički i društveni kontekst u Srbiji.

Preteće poruke na vratima Žena u crnom

U noći **22./23. februara 2018.** pripadnici ultradesničarske organizacije "Zavetnici" su izlepili prostorije više NVO plakatima na kojima je pisalo: Strani agenti – zatvoreno od 4. marta – Zavetnici i Zatvoreno od 4. marta – Zavetnici.¹ Ulazna vrata kancelarije Žena u crnom su takođe bila izlepljena ovim plakatima. Policija je došla i izvršila uviđaj. Na zahtev policije, Žene u crnom su 05. 03. 2018. dostavile snimak sa sigurnosne kamere na kojem se vide dve osobe koje su lepile preteće poruke. Dopisom od 26. 03. 2018. smo zvanično tražili od PU Beograd, da nas obaveste o preduzetim radnjama na otkrivanju počinitelja.²

U dopisu od 04. 05. 2018., Policijska stanica Savski venac nas je obavestila da "dosadašnjim operativnim radom nisu identifikovali izvršioce krivičnog dela, kao i da i dalje rade na rasvetljavanju istog"³.

U navedenom dopisu, iako smo to tražili, nije navedeno koje su radnje preduzete.

1 <http://rs.n1info.com/a366756/Bg-Izbiori/Zavetnici-ponovo-lepili-plakate-na-Kucu-ljudskih-prava.html>

2 Dopis od 26. 03. 2018.

3 PU Savski venac - Dopis od 30. 04. 2018.

Prekid projekcije filma "Kosovo Gezuar/Nazdravlje"

Dana **29. 03. 2018.** u Domu omladine u Beogradu, u okviru "Martovskog festivala dokumentarnog filma", održavala se projekcija filma "Kosovo Gezuar/Nazdravlje", koji govori o prijateljstvu Albanaca i Srba na Kosovu. Projekciji filma je prisustvovalo i više aktivistkinja/a Žena u crnom. Nakon početka projekcije više osoba, članova organizacije "Zavetnici" je ušlo u salu i ispred bioskopskog platna stala i razvila svoje plakate i banere, te vikom i pretnjama ometala i sprečavala gledaoce da gledaju film. Nakon nekoliko minuta, došla je policija, te su ove osobe napustile salu.⁴ U trenutku kada se ovo dešavalo, prijateljici od aktiviste Žena u crnom T. P. je pozlilo od stresa, te je ona u pratnji T. P. napustila salu. Grupa lica koji su očigledno bili deo grupe koja je učestvovala u prekidu projekcije je ispred Doma omladine pretela i vređala T. P.⁵

Žene u crnom su povodom ovog događaja 13. 04. 2018. podnele prekršajnu prijavu protiv dve osobe koje su identifikovane kao članovi rukovodstva organizacije "Zavetnici", kao i više drugih N. N. osoba koje su učestvovala u ovom događaju.⁶ Takođe na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, uputili smo 13. 04. 2018. zahtev PU Beograd, da nam dostavi policijski izveštaj (službeni belešku) o navedenom događaju.⁷

Uprava policije – Odeljenje za javni red i mir nam je 04. 05. 2018. dostavila policijski izveštaj o navedenom događaju. U njemu se navodi da će protiv lica koja su ometala i prekinula projekciju filma biti podnete prekršajne prijave, zbog izvršenja prekršaja iz čl. 8. st. 1 Zakona o javnom redu i miru (Nepriстойno, drsko ili bezobzirno ponašanje).⁸ U momentu pisanja ovog Dosijea, nemamo potvrdu da su prekršajne prijave podnete.

"Solidarnost sa izbeglicama/migrantima – međunarodni dan izbeglica" - ometanje skupa 20. 06. 2018.

Dana 20. 06. 2018. godine, od 15. 30-16. 30 časova, u organizaciji NVO „Žene u crnom“, u Beogradu, u Knez Mihajlovoj ulici, kod „Ruskog cara“, održan je skup kojim je obeležen Međunarodni dan izbeglica. Ovaj javni skup je bio uredno prijavljen nadležnoj PU.

Po dolasku na mesto održavanja skupa, primetili smo Simu Spasića iz Udruženja porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, kao i više drugih osoba. Od samog početka skupa, Spasić je koristeći megafon uzvikivao parole. U početku je izvikivao parole vezane za prava i povratak izbeglica, na šta nismo reagovali. Nakon desetak minuta je počeo da vređa i preti učesnicima skupa Žena u crnom.⁹ Odmah smo se obratili policijskim službenicima nadležnim za održavanje reda i mira na skupu i zahtevali da, postupe u skladu sa zakonom, i spreče Spasića u remećenju javnog reda i mira i ometanju skupa. Policijski službenici su rekli da moraju da se konsultuju sa nadređenima i

4 <http://rs.n1info.com/a375670/Vesti/Policija-izbacila-Zavetnike.html>

5 Izjava T. P. od 30. 03. 2018.

6 Prekršajna prijava od 13. 04. 2018.

7 Zahtev za pristup informaciji od javnog značaja od 13. 04. 2018.

8 Odeljenje za javni red i mir - Dopis od 04. 05. 2018.

9 <https://beta.rs/vesti/drustvo-migranti/92074-zene-u-crnou-uz-polijsko-obezbedjenje-u-centru-beograda-na-svetski-dan-izbeglica>

sa nadležnim tužiocem. Spasić je nastavio sa pretnjama, uvredama i ometanjem skupa, u čemu su mu se pridružila i druga lica. Još nekoliko puta smo zahtevali od policije da reaguje, ali oni nisu ništa učinili. Nakon više od pola sata od kada smo se obratili policijskim službenicima, a nekih 5 minuta pre kraja skupa, oni su prišli Spasiću i grupi ljudi koja je bila sa njim i naredili im da se udalje, što su oni i učinili.

Iako je ovo bila dobra reakcija policije i pomak u odnosu na ranije situacije, kada je izostala reakcija, smatramo da je ona bila zakasnela, jer je Spasiću i drugim licima dopušteno da skoro do samog kraja vređaju, prete i ometaju skup. Policijski službenici su se pravdali da su morali da sačekaju mišljenje nadležnog tužioca, što ne odgovara istini, jer policijski službenici u svom delovanju, pogotovo kada je potrebno da hitno deluju, radi sprečavanja izvršenja krivičnih dela ili remećenja javnog reda i mira, nisu u obavezi da se konsultuju sa tužilaštvom, niti im je potrebno odobrenje tužilaštva da bi delovali.

Nakon skupa, od strane policije smo neformalno obavješteni da imaju snimak celog događaja i da će podneti krivičnu/prekršajnu prijavu protiv Spasića. U momentu pisanja ovog Dosijea, nemamo informaciju da li je ovo učinjeno.

Postupak povodom pritužbe na rad policije, vezano za skup "Pamtimo – 26 godina od početka rata u BiH", 06. 04. 2018.

Povodom događaja na skupu "Pamtimo – 26 godina od početka rata u BiH", održanog 06. 04. 2018., o kome je detaljno bilo reči u Dosijeu 11, Žene u crnom su podnele pritužbu na rad policije. Pritužba je podnešena 20. 04. 2018., iako je Zakonom o policiji, u članu 235., predviđeno da postupak po pritužbi može maksimalno trajati 60 dana, u momentu pisanja ovog Dosijea postupak još uvek nije okončan.¹⁰

U okviru postupka imali smo razgovore sa predstavnicima jedinica MUP koje su postupale na predmetnom događaju. Prilikom razgovora sa policijskim službenicima Uprave za javni red i mir predočen nam je njihov stav da su njihovi pripadnici postupali u skladu sa zakonom. Kako su naveli: "nije bilo nikakvog narušavanja javnog reda i mira, niti fizičkog kontakta, kao ni narušavanja zakona o javnom okupljanju".¹¹ U razgovoru sa policijskim službenicima Policijske brigade, takođe nam je predočen njihov stav da naša pritužba na njihov rad nema osnova. Pripadnici Policijske brigade su u svojim izjavama koje su nam dostavljene, tvrdili: "da je Spasić putem megafona iznosio stavove svog udruženja", "da tokom skupa nije bilo vređanja, niti verbalnog ugrožavanja".¹² Žene u crnom kao podnosioci ove pritužbe su ostale pri stavovima iznetim u pritužbi, te se sada nakon izjašnjenja policijskih službenika, postupak seli pred komisiju MUP-a, koja će odlučiti o pritužbi.

Želimo da ukažemo na različito postupanje policije na predmetnom skupu, kao i na kasnijim skupovima, koji su organizovani nakon podnošenja pritužbe. Iako se radilo o identičnim radnjama, prilikom prvog skupa 06. 04. 2018., policijski službenici nisu videli elemente kršenja zakona, dok su na skupu održanom 20. 06. 2018. reagovali i udaljili lica koja su remetila javni red i mir.

10 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_policiji.html

11 Uprava za javni red i mir – Zapisnik o razmatranju pritužbe od 30. 05. 2018.

12 Policijska brigada - Zapisnik o razmatranju pritužbe od 30. 05. 2018.

“Pamtimo – 23 godine od genocida u Srebrenici”, 10. 07. 2018. – održavanje skupa

U kontekstu odnosa policije prema Ženama u crnom i njihovog postupanja prilikom obezbeđivanja skupova Žena u crnom, želimo da istaknemo da je skup povodom obeležavanja 23 godine od genocida u Srebrenici, održan 10. 07. 2018. u Beogradu, protekao bez incidenata.¹³ Prošlogodišnji skup je bio opstruiran od strane više desetina pripadnika desničarskih i fašističkih organizacija, a policija nije preduzela radnje koje bi omogućile neometano i bezbedno održavanje skupa. Žene u crnom su pre održavanja ovogodišnjeg skupa imale više sastanaka sa različitim jedinicama MUP-a, na kojima smo insistirali da policija poštuje zakon i da nam u skladu sa svojim ovlašćenjima omoguće neometano i bezbedno održavanje skupa. Ovim razgovorima, kao i koristeći sva zakonska sredstva (podnošenje pritužbe na rad policije), pokušali smo da utičemo na poštovanje zakona. Epilog je da je ovogodišnji skup održan u miru, bez ometanja, pretnji i vređanja. Sve ovo nam govori da policija, ima dovoljno kapaciteta da omogući građanima i građankama da ostvare svoja prava na javno okupljanje, kao i da je njihovo nepostupanje povezano sa pritiscima od strane vlasti. Ostvareni su određeni pomaci, ali ostaje da se vidi, da li je održavanje ovog skupa u normalnoj atmosferi bio izuzetak, ili će postati pravilo.

Politički i društveni kontekst

U periodu na koji se odnosi ovaj Dosije nastavljeni su svi trendovi na koje smo ukazivali u prethodnom periodu, erozija institucija i vladavine prava, eskaliranje nacionalističke retorike, negiranje ratnih zločina i promocija ratnih zločinaca. Proces uspostavljanja autoritarne vlasti je dovršen.

Stabilizacija autoritarne vlasti

Već u ranijim Dosijeima smo konstatovali da je vlast na čelu sa Aleksandrom Vučićem uspostavila totalnu kontrolu nad svim granama vlasti, a takođe i u oblastima ekonomije, medija, ali i u širem društvenom smislu.

Svako ko se usudi da kritikuje vlast, biva suočen sa napadima i problemima. Velika većina medija je pod kontrolom vlasti, a svi najveći mediji su kontrolisani od strane iste. Za ove medije ne postoji granica, kada su u pitanju napadi na osobe kritične prema režimu. Objavljuju se lažne informacije, kako o javnom delovanju, tako i o privatnim stvarima.

Negiranje ratnih zločina i promocija ratnih zločinaca

Uprkos činjenici da je prošlo više od 4 meseca od kada je Vojislavu Šešelju izrečena pravosnažna osuđujuća presuda za ratne zločine, iako Zakon o izboru narodnih poslanika u članu 88. stav 3 propisuje da narodnom poslaniku prestaje mandat u slučaju da je pravosnažno osuđen na zatvorsku kaznu dužu od 6 meseci, on je i dalje poslanik Narodne skupštine.¹⁴ Vladajuća većina svesno izbegava da primeni odredbe zakona i time urušava ugled najvišeg državnog organa, dopuštajući da u njemu mimo zakona, sedi osuđeni ratni zločinac.

13 <http://rs.n1info.com/a403000/Vesti/Zene-u-crnem-odale-postu-zrtvama-Srebrenice.html>

14 http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_izboru_narodnih_poslanika.html

Ovakav odnos vladajuće većine je pokazan i u slučaju sramnog delovanja poslanice Srpske radikalne stranke vjerice Radete. Ona je 23. 07. 2018. na društvenoj mreži Twitter, reagujući na vest o smrti Hatidže Mehmedović, kojoj su u genocidu ubijeni suprug i dva sina, napisala: "Ko li će je saхранити, муџ или синови?"¹⁵ Uprkos činjenici da je srbijanska javnost oguglala na nacionalističku i fašističku retoriku, da je relativizacija i negacija ratnih zločina dominantan narativ, ovaj ispad Vjerice Radete je izazvao velike reakcije javnosti. Sa druge strane osim nekoliko blagih, izostala je bilo kakva druga reakcija od strane vlasti. Vjerica Radeta nije smenjena sa mesta potpredsednice Narodne skupštine, niti je protiv nje pokrenut bilo kakav postupak. Nakon izjave koje su predstavnici tužilaštva dali medijima, da ne vode istragu, jer nisu dobili nikakvu prijavu,¹⁶ iako je po zakonu, tužilaštvo obavezno da po službenoj dužnosti procesuiraju počiniocе krivičnih dela, Žene u crnom su 26. 07. 2018. podnele krivičnu prijavu protiv vjerice Radete za krivično delo...¹⁷

Negatori i relativizatori zločina, kao i sami ratni zločinci imaju značajan medijski prostor u medijima pod kontrolom vlasti. Kao primer navodimo emisiju emitovanu na TV Happy, jednoj od najgledanijih televizija. Gosti u studiju su bili osuđeni ratni zločinac Vojislav Šešelj i Džon Bosnić, navodno novinar, ali naširoko poznat kao negator i relativizator ratnih zločina. On je u poslednje vreme nekoliko puta dolazio na skupove Žena u crnom i drugih sličnih organizacija i pretio i vređao učesnike. Da apsurd bude potpun, naziv navedene emisije je „Dobro jutro Srbijo“.

Kosovo

Vlasti Srbije već duže vremena, putem takozvanog "unutrašnjeg dijaloga" nameću temu Kosova kao prioritarnu. Sama ideja "unutrašnjeg dijaloga" koju je predložio Aleksandar Vučić, je besmislena u kontekstu totalne kontrole medija od strane vlasti. Vlasti u Srbiji, po uobičajenoj matrici, u isto vreme šalju, potpuno suprotne poruke, zbunjujući javnost. Naizmenično se šalju pomirljive poruke i naglašava važnost dogovora sa kosovskim Albancima, a sa druge strane se raspiruje mržnja prema istim tim kosovskim Albancima. Vrhunac ovakvog delovanja je ideja Aleksandra Vučića o "razgraničenju" sa Albancima. Ova ideja podrazumeva, razmenu teritorija i stanovištva između Srbije i Kosova, gde bi Srbiji pripale 4 opštine na severu Kosova, a Kosovu bi bili pripojeni delovi opština Preševo, Bujanovac i Medveđa, na jugoistoku Srbije. Iako je ovu ideju Aleksandar Vučić predstavio kao rešenje za normalizaciju odnosa sa Albancima, u medijima pod njegovom kontrolom se ova ideja podržava i opravdava rasističkom kampanjom protiv kosovskih Albanaca. Kao ilustraciju ove kampanje, navodimo izjavu Vladimira Đukanovića, poslanika i visokog funkcionera vladajuće Srpske Napredne Stranke: "Mi moramo da shvatimo da je život u zajedničkoj državi sa Šiptarima nemoguć, oni će nas vremenom pojesti".¹⁸

Mediji pod kontrolom vlasti neprestano šire lažne vesti o navodnim "planovima" kosovskih Albanaca za napade na srpsku zajednicu na Kosovu. Pripadnici srpske zajednice na Kosovu su izloženi teroru kriminalnih struktura koje na Kosovu vrše vlast u ime i za račun Aleksandra Vučića. Guši se svaki glas koji je i za nijansu drugačiji od stava vlasti iz Beograda.

15 <https://www.blic.rs/vesti/politika/citam-umrla-hatidza-mehmedovic-vjerica-radeta-objavila-monstruozni-tvit-o-smrti/xcrpygq>

16 <http://rs.n1info.com/a406917/Vesti/Tuzilastvo-o-tvitu-Vjerice-Radete.html>

17 Krivična prijava od 26. 07. 2018.

18 <https://twitter.com/VladimirStev/status/1034778113761337344>.

Izbeglice/Migranti

Broj izbeglica/migranata u Srbiji je značajno smanjen. Od februara 2018., usled terora i blokade granice sa Srbijom od strane hrvatske i mađarske policije i vojske, velika većina izbeglica/ migranata se uputila ka Bosni i Hercegovini. Srbija više nije ni tranzitno područje, jer izbeglice/migranti uglavnom sada koriste rutu preko Albanije i Crne Gore.

U Srbiji je donešen novi Zakon o azilu i privremenoj zaštiti, čiji je cilj da poveća prava tražilaca azila i da olakša njihovu integraciju. Napominjemo da ni u dosadašnjem zakonu nije bilo prepreka za integraciju. Uprkos tome, za više od dve godine, koliko se više hiljada osoba nalazilo u postupku traženja azila, a reč je uglavnom o porodicama sa decom, koje su bile smeštene u kampovima širom Srbije, po dostupnim podacima KIRS, samo 12 osoba je uključeno u program integracije.

Republika Srbija je samo od strane Evropske Unije, dobila blizu 100 miliona evra za pomoć izbeglicama. Imajući u vidu stanje u kampovima, kao i broj izbeglica/migranata, korisnika ovih sredstava, nameće se zaključak da je manji deo ovih sredstava iskorišćen za pomoć izbeglicama/migrantima. Kao primer ovoga navodimo podatak da je Evropska Unija finansirala "konsultacije i rad na izradi novog Zakona o azilu" sa 1. 000. 000 evra. Žene u crnom su na osnovu zakona o dostupnosti informacija od javnog značaja, uputile dopise institucijama^{19,20,21,22} koje su dobile sredstva iz evropskih fondova, da nam dostave izveštaje o utrošenim sredstvima. U zakonskom roku, Vlada Srbije, KIRS, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, nisu dostavile nikakve podatke, dok je Ministarstvo unutrašnjih poslova odgovorilo da nema tražene podatke.²³

Vlasti Srbije su vešto iskoristile situaciju, da postanu deo globalnog trenda "migracijske industrije". Suština ovakvog delovanja je da se ljudi, u ovom slučaju izbeglice/migranti tretiraju kao roba i da se njihova patnja i nesreća koriste za zaradu i bogaćenje pripadnika vlasti i njima bliskih kompanija.

Zaključak

U Srbiji se na vlasti nalazi konsolidovani autokratski režim, koji koristeći međunarodne okolnosti i opšte pogoršanje stanja ljudskih prava i sloboda širom sveta, uključujući i zemlje Evropske Unije, spaja „nespojivo“ – sa jedne strane verbalno zalaganje za „evropske vrednosti“, a sa druge strane sistematski krši ljudska prava i guši slobode građana i građanki, verbalna zalaganja za pomirenje i saradnju u regionu, a sa druge strane konstantna proizvodnja etničkih tenzija.

Kada se opštem trendu gušenja prava i sloboda doda i toksična nacionalistička propaganda od strane vlasti, dobija se realna slika i okvir u kome deluju aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom.

Mirko Medenica
Beograd, 06. 09. 2018.

-
- 19   Zahtev za dostavljanje informacije od javnog značaja od 31. 05. 2018.
  - 20   Zahtev za dostavljanje informacije od javnog značaja od 31. 05. 2018.
  - 21   Zahtev za dostavljanje informacije od javnog značaja od 31. 05. 2018.
  - 22   Zahtev za dostavljanje informacije od javnog značaja od 31. 05. 2018.
  - 23   Dopis od 19. 06. 2018.